

III

Si no m'erre, només dues senyeres municipals, al País Valencià, tenen justificat el blau perpendicular: la de Borriana i la de València. I per una raó anecdòtica similar. Va ser una velleïtat de Pere el Cerimoniós. Aquest monarca i la ciutat de València foren enemics durant la guerra de la Unió —un boirós episodi de lluita de classes—, i el rei, vexat primer, i victoriós finalment, va estar a punt d'arrasar l'urbs i de sembrar-la de sal. Ell mateix ho conta en la seua *Crònica*. Però en una altra guerra, la que va mantenir amb el seu homònim Pere I de Castella, València li fou addicta, i ell li recompensà la fidelitat amb uns quants ornaments: les dues «eles» de l'escut, i que «al çap subirà sia feta corona», a banda d'altres.²³ Per un desplaçament automàtic d'aquest privilegi del 1377, València acabaria tendint a sobreposar la diadema reial a les barres de la seua bandera. I els edils, a la llarga, s'inventaren la faixa blava per col·locar-hi la privilegiada gratitud. A Borriana, dalt o baix, passà una cosa semblant. Pere el Cerimoniós, expressament, concedí a aquesta vila el privilegi d'incorporar a la bandera de les quatre barres, i solament per a Borriana, un pedaç de tela blava amb el dibuix no d'una sinó de tres corones. Era el premi per haver combatut al seu costat. Ho conta Martí de Viciana en la seua *Crònica*: Viciana, fill de Borriana, reproduïx dues vegades el text —sempre en castellà— de la concessió del Cerimoniós, orgullós com n'estava. El document ha estat retrobat fa poc.²⁴ Hi ha

²³ *Ibid*, pàg. 302.

²⁴ VICIANA, *op. cit.*, III, pàg. 296, i IV, pàg. 139: Privilegi del 12 de març del 1348: «Os concedemos y queremos y ordenamos que la bandera acostumbrada de dicha villa se acrecienta por la parte de arriba; la cual añadidura esté teñida de color azul, del cual los antiguos reyes de Aragón, nuestros antecesores ilustres, solían sus banderas vencedoras llevar. Y más: que en la dicha añadidura del sobredicho color se sobrepongan, o entretejerán, o se pinten, e en línea recta se

prou motius per a suposar que el rei Pere atorgàs, en pla d'agraïment, uns distintius honorables a les ciutats i pobles que van ser-li servils. Les tres corones de Borriana i la de València, però, són una excepció. No van obtenir aquesta deferència Xàtiva, Morvedre, Alcoi,^{24a} Morella, Vila-real, ni tants altres llocs del rei que, en la guerra dels dos Peres —el d'Aragó i el de Castella— van tenir ocasió de demostrar la seua adhesió al Cerimoniós. València i Borriana tenen el blau a la senyera, directament o indirectament, per obra i gràcia de Pere el Cerimoniós. La resta del País Valencià, no. Continuaren amb les quatre barres eixutes o amb les coloraines feudals. En els llibres de comptes dels jurats de València, quan es tracta de renovar la «senyera» local, només ben entrat el segle XV trobem notícies respecte a la utilització del

pongan o impriman tres coronas reales de color de oro...» El document original (Arxiu de la Corona d'Aragó, Reial Cancelleria, Reg. 888, fol. 209, r. i v.) ha estat últimament exhumat per Pere Maria Orts i Bosch, a qui he d'agrair la primícia. Als efectes de la present divagació —que, en aquest punt, ja ho és—, convé advertir que Viciana tradueix per «*color azul*» allò que el llatí del Cerimoniós deia «*colore livido*». ¿Era una bona traducció? Fou, si més no, la traducció de Borriana. A Ciutat de Mallorca, una disposició del rei Sanç, del 1312, concedia agregar a les quatre barres dinàstiques i populars «*in parte superiori signum castris albi positi in livido*», i la interpretació mallorquina del «*livido*» és el morat (Benet PONS FABREGUES, *La bandera de la ciutat de Mallorca* [Ciutat de Mallorca, 1907], pàg. 12). La divergència no deixa de ser amena. Ignore, en canvi, d'on prové el blau de la bandera de Menorca. Perquè, segons tinc entès —no ho he pogut verificar—, la senyera dels menorquins és igual que la de València: les quatre barres amb la franja blava. Aquestes «particularitats» antigues, que, com veiem, no són massa «particulars», acaben tenint uns punts de coincidència bastant instructius. ¿Caldrà recordar que el mateix «rat-penat», tan hipotèticament «valencià» —vull dir: de la ciutat de València—, ha estat tradicionalment també un ornament dels escuts de Barcelona i de la Ciutat de Mallorca?... En qualsevol cas, tant el blau com el morat, a les «senyeres», només tenen sentit com a fons d'unes «corones» o d'uns «castells», si hem d'atenir-nos a les regles de l'Heràldica... No hem d'oblidar, tanmateix, que l'afegit blau de Borriana se suma a la «bandera acostumbrada» —«*ut vexillum solitum*»—: a les quatre barres de tothom. La concessió de la «corona» a la bandera de València encara no ha estat documentalment puntualitzada pels historiadors: se suposa que és de Pere el Cerimoniós.

^{24a} En una «carta al Director», al diari «Las Provincias» (13 abril 1977), el cronista d'Alcoi, Rogeli Sanchis Llorens, es refereix a documents locals relatius a una «bandera nova de camp» i a «la bandera gran de sent Jordi» (1564): per a alguna de les dues —la primera, supose— «*se compró tafetán carmesí y amarillo*». El senyor Sanchis Llorens parla d'un altre document, del 1582, segons el qual les autoritats d'Alcoi adquireixen «cinc alnes, tres palms de tafetà blau doblat per a l'escut de la bandera, comprès lo general», i conclou: «*Es difícil que se empleara más de cinco metros de tela para el azul de un pequeño escudo. Como, además, se indicaba 'comprès lo general', yo interpreté que la bandera debía llevar también una banda azul*». Es tracta, no cal dir-ho, d'una interpretació imprudent.

blau.²⁵ De fet, el blau a la senyera és una introducció relativament «moderna». I local, sobretot: local. La bandera de les quatre barres amb el blau, a València i a Borriana, equivalen a la del «tafetà morat» de Gandia, a la de color granat de Dénia, a la santjoanista de Sueca... I podem preguntar-nos en nom de què ens volen imposar, a tots els valencians, una bandera que només és la bandera d'un municipi. ¿En nom de Pere el Cerimoniós? Faria riure. I Pere el Cerimoniós tampoc no ho volia. Va restringir el seu «privilegi» a València i a Borriana. El País Valencià és molt més extens.

²⁵ En la documentació publicada fins ara, la menció del blau apareix per primera vegada (i encara amb possibilitats de ser interpretada ambigüament) el 1487: quan les autoritats municipals de València adquiriren «cent quaranta-cinc alnes de tela groga, vermella e blava, que són estades preses e comprades [...] per obs de fer certes banderes» (Francesc ALMELA I VIVES, *Aspectos del vivir cotidiano en la Valencia de Fernando el Católico*, en *Fernando el Católico y la cultura de su tiempo. V Congreso de Historia de la Corona de Aragón*, V (Saragossa 1961), pàg. 242.